

цікавою видається думка А. П. Шергіна, який виокремлює функції права та функції правозастосування (Шергин А. П. Административная юрисдикция, 1979, с. 23). Розглядаючи системні дослідження функції права та функції правозастосування, не можна залишити поза увагою підхід, запропонований К. Н. Княгининим (Княгинин К. Н. Охранительные правоприменительные акты: вопросы теории и технологии, 1991, с. 23-50). Він поділяє функції правозастосовних актів на соціально-юридичні та спеціально-юридичні. До числа соціально-юридичних він відносить функції юридичного факту, індивідуалізації суб'єктивних прав та обов'язків, а також правозабезпечувальну та правокомпенсувальну функції, а спеціально-юридичні функції відображають роль в механізмі охорони правових явищ в якості заходів захисту так званих позитивних суспільних відносин від неправомірних дій.

Правозастосовний акт містить юридичний факт, оскільки його видання виводить правовідносини на якісно новий рівень і дає можливість його подальшого розвитку. Водночас у зазначеній класифікації важко встановити, які з перелічених функцій мають лише загальносоціальне, а які мають лише спеціально-юридичне значення. Існують і інші класифікації функцій правозастосовних актів.

Таким чином, акти застосування права повинні і можуть вивчатися в різних аспектах: як самостійна правова категорія, як юридичний засіб державного управління суспільством, як одна з правових форм здійснення функцій держави, як організаційна форма діяльності державних органів і окремих громадських організацій, як найважливіший засіб реалізації юридичних норм, як індивідуально визначені юридичні акти, як спеціальний юридичний факт тощо.

Акти застосування права виступають у різних формах зв'язків і відносин з іншими правовими явищами. Це зумовлює багатогранність і складність актів застосування та їх особливе призначення як у механізмі правового регулювання, так і в механізмі правозастосування.

Колесниченко В. В.

*Национальный университет «Одесская юридическая академия», доцент
кафедры теории государства и права, кандидат юридических наук, доцент,
Народный депутат Украины*

Н. ЛУМАН ОБ ИММУННЫХ ХАРАКТЕРИСТИКАХ ПРАВОВОЙ СИСТЕМЫ

Никласу Луману принадлежит рассмотрение права и правовой системы в аспекте социальной иммунологии. Отчетливая связь права и иммунитета видна на фоне того, что право создается для предвосхищения возможных конфликтов. Используя систему нормативных ожиданий, право выстраивает схему правомерного и неправомерного, что позволяет фор-

мировать правовой порядок как предварительное разрешение возможных конфликтов. Вместе с тем, в развитии общества схема правового и неправового дополняется вторичной схемой разрешенного и запрещенного.

Благодаря двойному направлению, а именно, правовое/неправовое и разрешенное/запрещенное в правовой сфере складывается собственное управление, отличное от морали. На этом фоне заметно, что право не служит цели избежать конфликта. Более того, если в архаичных обществах конфликты подавляются, то в современных обществах конфликты не только не подавляются, но также непомерно расширяется их социальная роль и возможности. Как пишет Н. Луман, право является лишь инструментом разрешения конфликтов и обеспечения каждому из них подходящей формы как феномену жизни общества.

Характерно, что право актуально для общества не только при условии схватывания возможных конфликтов, но, прежде всего, когда может производить множество конфликтов, используя достаточное для их разрешения правовых средств и возможностей.

Функционирование правовой системы не связано с заботой о том, чтобы происходило как можно больше законных действий и как можно меньше незаконных. Проблема состоит в признании авторегенеративности естественно связанных минимума порядка и полной произвольности. Вот здесь правовая система как раз выполняет свою функцию иммунитета, защищает социальную целостность от множества помех, которые порождаются этой целостностью.

Иммунитет правовой системы отвечает за применение ответа «нет». При этом ответы «нет» рассматриваются не в отношении окружающего мира, а в рамках самой коммуникации. Вообще, иммунные составляющие системы включают символы отклонения, находящиеся в свободном распоряжении, но использование которых может быть обусловлено как мера «нет» относительно меры «да». При этом система реализует иммунитет с помощью изменений в застывших и уже неадекватных окружающему миру моделях поведения.

Н. Луман показывает, как увеличение возможностей коммуникации увеличивает возможность конфликтов, как язык создает возможность отрицания и обращения с ложью, обманом, ложными символами, как письменность исключает подавление конфликтов, типичных для архаичных систем, как правовое государство, означает, что власть имущий может использовать власть лишь для осуществления социальных решений, а не для сохранения или воспроизведения самой власти. Правовая система получает в свое распоряжение разнообразные формы обеспечения особых мотивов конфликтов.

Общий вывод Н. Лумана в связи с комплексностью общественной коммуникации и необходимостью обеспечения этой комплексности заключается в том, что общие формы усиления чувствительности иммун-

ной системы должны быть активированы. Общество, создающее высокую комплексность коммуникаций, приходит к поиску форм создания и выдерживания структурных ненадежностей. Именно в этом направлении должна развиваться правовая система, сохраняя свою иммунную характеристику.

Свграфова Є.П.

*Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ,
суддя, кандидат юридичних наук*

ПИТАННЯ АВТОРИТЕТУ ПРАВА В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

1. Тема авторитету права чомусь не викликає такої зацікавленості серед учених-юристів, на відміну питань організації та діяльності державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб. Разом з тим у юридичній літературі чимало сказано про *панування* або *верховенство права* в суспільстві, сприйняття його як соціальної цінності, офіційного публічного регулятора суспільних відносин тощо. Отже, авторитет права наперед визначено оцінкою, наданою йому суспільством, фізичними і юридичними особами. У зв'язку з цим виникає питання щодо *якості правового життя* в сучасній Україні, де впровадження верховенства права є одним з основних завдань державних органів влади. Ідеться про *реальний стан права*, про ставлення до нього учасників суспільної і державної життєдіяльності, рівень його авторитету, яким він є в суспільстві насправді: *високим, середнім, низьким* і т.і.

Якщо до права в суспільстві існує повага, неухильне додержання і належне виконання його норм і принципів, то є підстави вважати про наявність в суспільстві високого рівня або близького до нього авторитету права. Інше щодо рівня авторитетності права в Україні на даний час зумовлено ставленням до нього різних соціальних груп, діяльністю органів державної влади і місцевого самоврядування. Так, в серед науковців, не тільки юристів, авторитет права є близьким до *майже високого* у порівнянні з рівнем державних службовців, чому в діяльності останніх сприяють поширені на цей час формалізм, корупція, бюрократизм тощо.

2. Авторитет права залежить від сприйняття його громадянами, юридичними і посадовими особами, владними органами. У даному контексті право розуміється по-різному, якщо для одних це – *законодавство*, то для інших – зовсім інше, передусім *автономне утворення*, має значний вплив на суспільне і державне життя. Але такий вплив права безпосередньо *супроводжений* державним механізмом, в тому числі органами примусу, тому і розуміння права як законодавства є давньою і поки що домінуючою традицією у вітчизняному правознавстві. Тому не випадково, що Конституція України відтворюючи дану правову традицію, за-